

מסכת סוכה פרק ג

(כטב) משנה: לולב הגזול והיבש, פסול; של אשירה ושל עיר הנדחת, פסול; נקטם ראשו, נפרצו עליו, פסול; נפרדו עליו, כשר. **רבי יהודה** אומר: יאגדנו מלמעלה. ציני הר הברזל, כשירות. לולב שיש בו שלשה טפחים כדי לנענע בו, כשר

גמרא: קא פסיק ותני: לא שנא ביום טוב ראשון, ולא שנא ביום טוב שני?! בשלמא יבש, הדר בעינן, וליכא - אלא גזול - בשלמא יום טוב ראשון, דכתיב: (ויקרא כג) "לכם" - משלכם, אלא ביום טוב שני, אמאי לא?! אמר ר' יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: (ל, א) משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה, שנאמר: (מלאכי א) "והבאתם גזול ואת הפסח ואת החולה" - גזול דומיא דפסח - מה פסח, לית ליה תקנתא, אף גזול, לית ליה תקנתא - לא שנא לפני יאוש, ולא שנא לאחר יאוש - בשלמא לפני יאוש - (ויקרא א) "אדם כי יקריב מכם" אמר רחמנא, ולא דידיה הוא - אלא לאחר יאוש, הא קנייה ביאוש! - אלא לאו משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה!

ואמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי: מאי דכתיב: (ישעיהו סא) "כי אני ה' אוהב משפט שונא גזל בעולה?" משל למלך בשר ודם, שהיה עובר על בית המכס. אמר לעבדיו: תנו מכס למוכסים! אמרו לו: והלא כל המכס כולו שלך הוא?! אמר להם: ממני ילמדו כל עוברי דרכים, ולא יבריחו עצמן מן המכס! - אף הקב"ה אמר: "אני ה' שונא גזל בעולה" - ממני ילמדו בני, ויבריחו עצמן מן הגזל!

אתמר נמי: אמר רבי אמאי: יבש פסול מפני שאין הדר; גזול פסול משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה

ופליגא דר' יצחק, דאמר ר' יצחק בר נחמני אמר שמואל: לא שנו אלא ביום טוב ראשון, אבל ביום טוב שני, מתוך שיוצא בשאול, יוצא נמי בגזול

{מתלב רב נחמן בר יצחק: לולב הגזול והיבש פסול - הא שאול כשר! - אימת? אילימא ביום טוב ראשון, הא כתיב "לכם" - משלכם - והאי לאו דידיה הוא! אלא לאו ביום טוב שני, וקתני גזול פסול?! אמר רבא: לעולם ביום טוב ראשון, ו"לא מיבעיא" קאמר: לא מיבעיא שאול, דלאו דידיה הוא, אבל גזול, אימא: סתם גזילה יאוש בעלים הוא, וכדידיה דמי - קא משמע לן!

מחברת סוכה - ג

אמר להו **רב הונא** להנהו אוונכרי: "כי זבניתו אסא מגוי, לא תגזזו אתון, אלא לגזזוה אינהו ויהבו לכו!" - גמאי טעמא? אסתם גויס גזלני ארעתא נינהו, **(ל,ב)** וקרקע אינה נגזלת, הלכך לגזזוה אינהו, כי היכי דליהו יאוש בעלים בידייהו דידהו, ושינוי הרשות בידייכו! {סוף סוף, כי גזזו אוונכרי, ליהו יאוש בעלים בידייהו ושינוי הרשות בידן?! אלא! צריכא בהושענא דאוונכרי גופייהו! וליקניוה בשינוי מעשה?! אקא סבר: לולב אין צריך אגד! אאם תמצו לומר לולב צריך אגד, שינוי החוזר לברייתו הוא, ושינוי החוזר לברייתו לא שמיה שינוי! וליקניוה בשינוי השם, דמעיקרא הוה ליה אסא, והשתא **(לא,א)** הושענא?! אמעיקרא נמי לאסא "הושענא" קרו ליה!

תנו רבנן: סוכה גזולה, והמסכך ברשות הרבים - **ר' אליעזר** פוסל **וחכמים** מכשירין

אמר **רב נחמן**: מחלוקת בשתוקף את חבירו, והוציאו מסוכתו. ורבי אליעזר לטעמיה, דאמר: אין אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חבירו. אי קרקע נגזלת, סוכה גזולה היא, ואי נמי קרקע אינה נגזלת, סוכה שאולה היא %ורבנן לטעמייהו, דאמרי: אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חבירו, וקרקע אינה נגזלת, וסוכה שאולה היא - אבל גזל עצים וסיכך בהן, דברי הכל: אין לו אלא דמי עצים! גממאי? אמדקתני דומיא דרשות הרבים - מה רשות הרבים, קרקע לאו דידיה הוא - סוכה נמי, לאו קרקע דידיה הוא!

ההיא סבתא דאתאי לקמיה דרב נחמן. אמרה ליה: "ריש גלותא וכולהו רבנן דבי ריש גלותא בסוכה גזולה הוו יתבי!" צווחה ולא אשגח בה רב נחמן. אמרה ליה: "איתתא דהוה ליה לאבוהא תלת מאה ותמני סרי עבדי, צווחא קמייכו ולא אשגחיתו בה!" אמר להו רב נחמן: "פעיתא היא דא, ואין לה אלא דמי עצים בלבד!"

אמר **רבינא**: האי כשורא דמטללתא דגזולה, עבדי ליה רבנן תקנתא משום תקנת מריש {פשיטא! מאי שנא מעצים?! אמהו דתימא? עצים שכיחי, אבל האי לא שכיחא, אימא לא - קמשמע לן! והני¹ מילי בגו שבעה - אבל לבתר שבעה, הדר בעיניה. ואי חברו בטינא, ואפילו לאחר שבעה נמי, יהיב ליה דמי

1 כך בדפוס ווינציא, וכן נראה, ולפננו "הני" בלי ו'

תנא: יבש פסול. **רבי יהודה** מכשיר -- אמר **רבא**: מחלוקת בלולב, דרבנן סברי: מקשינן לולב לאתרוג - מה אתרוג, בעי הדר, אף לולב, בעי הדר. ור' יהודה סבר: לא מקשינן לולב לאתרוג - אבל באתרוג, דברי הכל הדר בעינן

{ובלולב, לא בעי ר' יהודה הדר?! והתנן: **רבי יהודה** אומר: יאגדנו מלמעלה - מאי טעמא? לאו משום דבעי הדר?! כלא! כדקתני טעמא: **רבי יהודה** אומר משום **ר' טרפון**: "כפות תמרים" - כפות, ואם היה פרוד, יכפתנו

{ולא בעי הדר?! והתנן: אין אוגדין את הלולב אלא במינו, דברי **רבי יהודה** ~ מאי טעמא? לאו משום דבעי הדר?! כלא! דהא אמר **רבא**: אפילו בסיב, ואפילו בעיקרא דדיקלא! ~ ואלא מאי טעמא דרבי יהודה התם? דקא סבר: לולב צריך אגד, ואי מייתי מינא אחרינא, הוה להו חמשה מינין!

{ובאתרוג, מי בעי רבי יהודה הדר?! והתניא: ארבעת מינין שבלולב, כשם שאין פוחתין מהן, כך אין מוסיפין עליהן. לא מצא אתרוג, לא יביא לא פריש, ולא רמון, ולא דבר אחר. כמושין כשרין - יבשין פסולין. **ר' יהודה** אומר: אף יבשין. ואמר **ר' יהודה**: מעשה **(לא,ב)** בבני כרכין שהיו מורישין את לולביהן לבני בניהן. אמרו לו: משם ראייה?! אין שעת הדחק ראייה! ~ קתני מיהת: **רבי יהודה** אומר: אף יבשין כשרין - מאי? לאו אאתרוג?! כלא! אלולב!

אמר מר: כשם שאין פוחתין מהן, כך אין מוסיפין עליהן - {פשיטא! כמהו דתימא? הואיל ואמר רבי יהודה לולב צריך אגד, ואי מייתי מינא אחרינא, האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי - קמשמע לן!

אמר מר: לא מצא אתרוג, לא יביא לא רמון, ולא פריש, ולא דבר אחר - {פשיטא! כמהו דתימא? לית, כי היכי שלא תשכח תורת אתרוג - קמשמע לן - זימנן דנפיק חורבא מיניה, דאתי למסרד!

אתא שמע: אתרוג הישן פסול. ו**רבי יהודה** מכשיר - תיובתא דרבא - תיובתא!

{ולא בעי הדר?! והא אנן תנן: הירוק ככרתי, **רבי מאיר** מכשיר, ו**רבי יהודה** פוסל ~ לאו משום דבעי הדר?! כלא! משום דלא גמר פירא!

{תא שמע: שיעור אתרוג קטן, **רבי מאיר** אומר: כאגוז. **ר' יהודה**

אומר: כביצה ~ לאו משום דבעי הדר?!? כלא! משום דלא גמר פירא!

{תא שמע: ובגדול, כדי שיאחוז שנים בידו אחת, דברי ר' יהודה. רבי יוסי אומר: אפילו אחד בשתי ידיו ~ מאי טעמא? לאו משום דבעי הדר? כלא! כיון דאמר רבה: לולב בימין, ואתרוג בשמאל, זימנין דמחלפי ליה, ואתי לאפוכינהו, ואתי לאיפסולי!
{ואלא לרבי יהודה, הא כתיב "הדר"?!? <ההוא: הדר באילנו משנה לשנה!

של אשרה ושל עיר הנדחת, פסול -- {ושל אשרה פסול?! והאמר רבא: לולב של עבודה זרה לא יטול, ואם נטל, כשר?!? <הכא באשרה דמשה עסקינן, דכתותי מיכתת שיעוריה! ~ דיקא נמי דקתני דומיא דעיר הנדחת - שמע מינה!

נקטם ראשו, נפרצו עליו, פסול -- אמר רב הונא: לא שנו אלא נקטם, אבל נסדק, כשר! {ונסדק כשר?!? והתניא: לולב כפוף, (לב, א) קוץ, סדוק, עקום, דומה למגל, פסול; חרות פסול; דומה לחרות, כשר?!? <אמר רב פפא: דעביד כהימנך!

עקום, דומה למגל -- אמר רבא: לא אמרן אלא לפניו, אבל לאחריו, ברייתיה הוא. אמר רב נחמן: לצדדין כלפניו דמי. ואמרי לה: כלאחריו דמי. ואמר רבא: האי לולבא דסליק בחד הוצא, בעל מוס הוא ופסול

נפרצו עליו, פסול - נפרדו עליו, כשר -- אמר רב פפא: "נפרצו" - דעביד כי חופיא; "נפרדו" - דאיפרוד אפרודי
{בעי רב פפא: נחלקה התיומת, מהו?

{תא שמע: דאמר ר' מתון? אמר ר' יהושע בן לוי: ניטלה התיומת, פסול ~ מאי? לאו הוא הדין נחלקה?!? <לא! ניטלה שאני, דהא חסר ליה! איכא דאמרי: אמר ר' מתון אמר ר' יהושע בן לוי: נחלקה התיומת, נעשה כמי שניטלה התיומת ופסול!

רבי יהודה אומר: יאגדנו מלמעלה -- תניא: **ר' יהודה** אומר משום **ר' טרפון**: (ויקרא כג) "כפות תמרים" - כפות - אם היה פרוד, יכפתנו

{אמר ליה **רבינא לרב אשי**: ממאי דהאי "כפות תמרים" דלולבא הוא? אימא: חרותא?! <בעינא כפות, וליכא! > ואימא: אופתא?! <"כפות" - מכלל דאיכא פרוד, והאי כפות ועומד לעולם! > ואימא: כופרא?! <אמר **אביי**: (משלי ג) "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום" כתיב! > אמר ליה **רבא תוספאה לרבינא**: ואימא: תרתי כפי דתמרי?! <"כפת" כתיב! > ואימא: חדא?! <להוא, "כף" קרי ליה!

ציני הר הברזל כשרה -- אמר **אביי**: לא שנו אלא שראשו של זה מגיע לצד עיקרו של זה, אבל אין ראשו של זה מגיע לצד עיקרו של זה, פסול! תניא נמי הכי: ציני הר הברזל פסולה - > והא אן תנן כשרה?! <אלא שמע מינה כאביי! - שמע מינה!

(לב,ב) ואיכא דרמי ליה מירמא: תנן: ציני הר הברזל כשר - > <והתניא: פסולה?! > אמר **אביי**: לא קשיא! - כאן שראשו של זה מגיע לצד עיקרו של זה, כאן שאין ראשו של זה מגיע לצד עיקרו של זה!

אמר **רבי מריון** אמר **ר' יהושע בן לוי**, ואמרי לה: תני **רבה בר מרי** משום **רבן יוחנן בן זכאי**: שתי תמרות יש בגיא בן הנם, ועולה עשן מביניהם, וזהו ששנינו: ציני הר הברזל כשרות, וזו היא פתחה של גיהנם!

לולב שיש בו שלשה טפחים כדי לנענע בו, כשר -- אמר **רב יהודה** אמר **שמואל**: שיעור הדס וערבה שלשה, ולולב ארבעה, כדי שיהא לולב יוצא מן ההדס טפח. ו**רבי פרנך** אמר **רבי יוחנן**: שדרו של לולב צריך שיצא מן ההדס טפח

{תנן: לולב שיש בו שלשה טפחים כדי לנענע בו, כשר?! > <אימא: וכדי לנענע בו, כשר - מר כדאית ליה, ומר כדאית ליה

{תא שמע: שיעור הדס וערבה שלשה, ולולב ארבעה - מאי? לאו בהדי עלין?! > <לא! לבד מעלין!

גופא: שיעור הדס וערבה שלשה, ולולב ארבעה. **ר' טרפון** אומר: באמה בת חמשה טפחים - אמר **רבא**: שרא ליה מריה לר' טרפון! השתא עבות שלשה לא משכחינן - בת חמשה מבעיא?! > כי אתא **רב דימי** אמר: אמה בת ששה טפחים, עשה אותה בת חמשה. צא

מחברת סוכה - ג

מהן שלשה להדס, והשאר ללולב. כמה הוו להו? תלתא ותלתא
חומשי!

{קשיא דשמואל אדשמואל: הכא אמר **רב יהודה** אמר **שמואל**:
שיעור הדס וערבה שלשה - והתם אמר **רב הונא** אמר **שמואל**:
הלכה כרבי טרפון?! לא דק! {אימר דאמרינן "לא דק", לחומרא
- לקולא, מי אמרינן "לא דק"?! |כי אתא **רבין**, אמר: אמה בת
חמשה טפחים, עשה אותה ששה, צא מהן שלשה להדס, והשאר
ללולב. כמה הוי להו? תרי ופלגא! {סוף סוף, קשיא דשמואל
אדשמואל! לא דק, והיינו לחומרא לא דק, דאמר **רב הונא** אמר
שמואל: הלכה כרבי טרפון!

משנה: הדס הגזול והיבש פסול; של אשרה ושל עיר הנדחת פסול;
נקטם ראשו נפרצו עליו, או שהיו ענביו מרובות מעליו, פסול. ואם
מיעטן כשר. ואין ממעטין ביום טוב

גמרא: תנו רבנן: (ויקרא כג) "ענף עץ עבות" - שענפיו חופין את
עצו. ואי זה הוא? הוי אומר: זה הדס! {ואימא זיתא?! אבעינן
עבות, וליכא! {ואימא דולבא?! אבעינן ענפיו חופין את עצו,
וליכא! {ואימא הירדוף?! אמר **אביי**: (משלי ג) "דרכיה דרכי
נועם" וליכא! <<**רבא** אמר: מהכא: (זכריה ח) "האמת והשלום
אהבו!"

תנו רבנן: קלוע כמין קליעה, ודומה לשלשלת, זהו הדס. **רבי**
אליעזר בן יעקב אומר: "ענף עץ עבת" - עץ שטעם עצו ופריו שוה
- הוי אומר: זה הדס

תנא: עץ עבות כשר, ושאינו עבות, פסול - הַיְכִי דמי עבות?
<אמר **רב יהודה**: והוא דקיימי תלתא תלתא טרפי בקינא! <<**רב**
כהנא אמר: אפילו תרי וחד! **רב אחא בריה דרבא** מהדר אתרי
וחד, הואיל ונפיק מפומיה דרב כהנא. אמר ליה **מר בר אמימר**
לרב אשי: אבא, לההוא, "הדס שוטה" קרי ליה!

תנו רבנן: נשרו רוב עליו, ונשתיירו בו מיעוט, כשר, ובלבד שתהא
עבותו קיימת {הא גופא קשיא! אמרת: "נשרו רוב עליו כשר",
והדר תני: "ובלבד שתהא עבותו קיימת" - כיון דנתרי להו תרי,
עבות היכי משכחת לה?! <אמר **אביי**: משכחת לה (**לג,א**) באסא
מצראה, דקיימי שבעה שבעה בחד קינא, דכי נתרי ארבעה, פשו
להו תלתא! אמר **אביי**: שמע מינה: האי אסא מצראה כשר

מחברת סוכה - ג

להושענא! {פשיטא! כמהו דתימא? הואיל ואית ליה שם לווי, לא מתכשר - קא משמע לן! {ואימא: הכי נמי?! <"עץ עבות" אמר רחמנא - מכל מקום!

תנו רבנן: יבשו רוב עליו, ונשאר בו שלשה בדי עלין לחין, כשר. ואמר **רב חסדא**: ובראש כל אחד ואחד

נקטם ראשו -- תני **עולא בר חיננא**: נקטם ראשו ועלתה בו תמרה, כשר

יבעי **רבי ירמיה**: נקטם ראשו מערב יום טוב, ועלתה בו תמרה ביום טוב, מהו? יש דחוי אצל מצות או לא?

{ותפשוט ליה מהא דתנן: כסהו ונתגלה, פטור מלכסות; כסהו הרוח, חייב לכסות ~ ואמר **רבה בר בר חנה** אמר **ר' יוחנן**: לא שנו אלא שחזר ונתגלה, אבל לא חזר ונתגלה, פטור מלכסות ~ והוינן בה: כי חזר ונתגלה, אמאי חייב לכסות? הואיל ואידחי, אידחי! ואמר **רב פפא**: זאת אומרת: אין דחוי אצל מצות!?

כדרב פפא גופא, מיבעיא ליה! ימיפשיט פשיט ליה דאין דחוי אצל מצות, לא שנא לקולא ולא שנא לחומרא? או דלמא ספוקי מספקא ליה - לחומרא אמרינן, לקולא לא אמרינן? - תיקו!

לימא כתנאי: עבר ולקטן פסול, דברי **רבי אלעזר ברבי צדוק**. **וחכמים** מכשירין - סברוה: דכולי עלמא לולב אין צריך אגד, ואם תמצוי לומר צריך אגד, לא ילפינן לולב מסוכה, דכתיב בה "תעשה" - ולא מן העשוי ~ מאי? לאו בהא קמיפלגי, דמאן דפסיל סבר: אמרינן יש דחוי אצל מצות, ומאן דמכשיר סבר: לא אמרינן יש דחוי אצל מצות?

אלא! דכולי עלמא לא אמרינן יש דחוי אצל מצות, והכא במילך לולב מסוכה קא מיפלגי! מר סבר ילפינן לולב מסוכה, ומר סבר לא ילפינן לולב מסוכה!

אואיבעית, אימא: אי סבירא לן לולב צריך אגד, דכולי עלמא ילפינן לולב מסוכה - והכא, בלולב צריך אגד קא מיפלגי, ובפלוגתא דהני תנאי, דתניא: לולב, בין אגוד בין שאינו אגוד, כשר. **ר' יהודה** אומר: אגוד כשר, שאינו אגוד, פסול!

ימאי טעמא דרבי יהודה? איליף "לקיחה" "לקיחה" מאגודת אזוב! כתיב הכא: (ויקרא כג) "ולקחתם לכם ביום הראשון", וכתיב התם: (שמות יב) "ולקחתם אגודת אזוב" - מה להלן, אגודה, אף כאן, אגודה! {ורבנן לית להו "לקיחה" "לקיחה"?! - מאן תנא להא

מחברת סוכה - ג

דתנו רבנן: לולב, מצוה לאוגדו, ואם לא אגדו, כשר?! גמני? אי רבי יהודה, כי לא אגדו, אמאי כשר?! אי רבנן, מאי מצוה קא עביד?! כלעולם רבנן, ומצוה משום (שמות טו) "זה אלי ואנוהו"!

או שהיו ענביו מרובין מעליו, פסול -- אמר **רב חסדא**: דבר זה, רבינו הגדול אמרו, והמקום יהיה בעזרו: לא שנו אלא במקום אחד, אבל בשנים או שלשה מקומות, כשר! {אמר ליה **רבא**: (לג, ב) שנים ושלשה מקומות הוי מנומר, ופסול! ~אלא אי, אתמר הכי אתמר: או שהיו ענביו מרובין מעליו, פסול - אמר **רב חסדא**: דבר זה, רבינו הגדול אמרו, והמקום יהיה בעזרו: לא שנו אלא ענביו שחורות, אבל ענביו ירוקות, מיני דהדס הוא, וכשר! #אמר **רב פפא**: אדומות כשחורות דמיין! דאמר ר' **חנינא**: האי דם שחור, אדום הוא, אלא שלקה #

אם מיעטן, כשר -- גדמעטינהו אימת? ^אילימא מקמיה דלאגדיה, פשיטא! ^אלא לבתר דלאגדיה! - דחוי מעיקרא הוא! - תפשוט מינה: דחוי מעיקרא לא הוי דחוי?! כלעולם בתר דאגדיה, וקסבר: אגד הזמנה בעלמא הוא, והזמנה בעלמא לאו כלום הוא

ואין ממעטין ביום טוב -- גהא עבר ולקטן, מאי? כשר!

גדאשחור, אימת? ^אילימא דאשחור מאתמול, דחוי מעיקרא הוא! - תפשוט מינה: דחוי מעיקרא דלא הוי דחוי?! ^אלא לאו דאשחור ביום טוב - נראה ונדחה הוא! - שמעת מינה: נראה ונדחה, חוזר ונראה?! כלא! לעולם דאשחור מעיקרא! דחוי מעיקרא, דלא הוי דחוי, תפשוט מינה - אבל נראה ונדחה חוזר ונראה, לא תפשוט!

תנו רבנן: אין ממעטין ביום טוב. משום ר' אלעזר בר' שמעון אמרו: ממעטין

{והא קא מתקן מנא ביום טוב?! אמר **רב אשי**: כגון שלקטן לאכילה, ור' אליעזר בר' שמעון סבר לה כאבוה, דאמר: דבר

3 קאי אהא דאמר ר' חסדא "לא שנו אלא ענביו שחורות"

מחברת סוכה - ג

שאינ מתכוין מותר! {והא **אביי ורבא**, דאמרי תרוייהו: מודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות!?! אהכא במה עסקינן? דאית ליה הושענא אחריתי!

תנו רבנן: הותר אגדו ביום טוב, אוגדו כאגודה של ירק {ואמאי?! ליענביה מיענב?!? אהא מני? ר' יהודה היא, דאמר: עניבה קשירה מעלייתא היא! {אי ר' יהודה, אגד מעלייתא בעי?!? אהאי תנא סבר לה כוותיה בחדא, ופליג עליה בחדא!

משנה: ערבה גזולה ויבשה, פסולה; של אשרה ושל עיר הנדחת, פסולה; נקטם ראשה, נפרצו עליה, והצפפה, פסולה; כמושה, ושנשרו מקצת עליה, ושל בעל, כשרה

גמרא: תנו רבנן: (ויקרא כג) "ערבי נחל" - הגדילין על הנחל. דבר אחר: "ערבי נחל" - שעלה שלה משוך כנחל. תניא אידך: "ערבי נחל" - אין לי אלא ערבי נחל - של בעל ושל הרים מניין? תלמוד לומר: "ערבי נחל" - מכל מקום! **(לדא, אבא שאול** אומר: "ערבי" שתיים, אחת ללולב ואחת למקדש

{ורבנן, למקדש מנא להו?!? אהלכתא גמירי להו! דאמר ר' **אסי** אמר ר' **יוחנן**: עשר נטיעות, ערבה, וניסוך המים, הלכה למשה מסיני!

תנו רבנן: "ערבי נחל" - הגדילות על הנחל - פרט לצפפה, הגדילה בין ההרים

אמר ר' **זירא**: מאי קראה? (יחזקאל יז) "קח על מים רבים צפפה שמו"! {אמר ליה **אביי**: ודילמא פרושי קא מפרש: "קח על מים רבים" - ומאי ניהו? צפפה?!? אאם כן, מאי "שמו"?!?

אמר ר' **אבהו**: אמר הקב"ה: אני אמרתי שיהו ישראל לפני כ"קח על מים רבים" - ומאי ניהו? ערבה! והן שמו עצמן כצפפה שבהרים!

איכא דמתני לה להאי קרא אמתניתא: "קח על מים רבים צפפה שמו" - {מתקיף לה ר' **זירא**: ודילמא פרושי קא מפרש: "קח על מים רבים" - מאי ניהו? צפפה?!? אאם כן, מאי "שמו"?!?

אמר ר' **אבהו**: אמר הקב"ה: אני אמרתי שיהו ישראל לפני כ"קח על מים רבים" - ומאי ניהו? ערבה! והן שמו עצמן כצפפה שבהרים!

תנו רבנן: אי זהו ערבה ואיזהו צפפה? ערבה - קנה שלה אדום,

מחברת סוכה - ג

ועלה שלה משוך, ופיה חלק. צפצפה - קנה שלה לבן, ועלה שלה עגול, ופיה דומה למגל

{והא תניא: דומה למגל, כשר - דומה למסר, פסול?!> אמר **אביי**: כי תניא ההיא, בחילפא גילא! אמר **אביי**: שמע מינה האי חילפא גילא כשר להושענא! {פשיטא!> כמהו דתימא? הואיל ואית ליה שם לווי, לא נתכשר - קמשמע לן!> {ואימא: הכי נמי?!> <ערבי נחל" אמר רחמנא - מכל מקום!

אמר **רב חסדא**: הני תלת מילי, אשתני שמייהו מכי חרב בית המקדש: חלפתא - ערבתא, ערבתא - חלפתא. מאי נפקא מינה? ללולב! שיפורא - חצוצרתא, חצוצרתא - שיפורא. מאי נפקא מינה? לשופר של ראש השנה! פתורתא - פתורא, פתורא - פתורתא. למאי נפקא מינה? למקח וממכר!

אמר **אביי**: אף אני אומר: בי כסי - הובלילא, הובלילא - בי כסי. למאי נפקא מינה? <למחט הנמצא בעובי בית הכוסות!

אמר **רבא בר יוסף**: אף אני אומר: בבל - בורסיף, בורסיף - בבל. למאי (לד,ב) נפקא מינה? <לגיטי נשים!

משנה: ר' ישמעאל אומר: שלשה הדסים, ושתי ערבות, לולב אחד, ואתרוג אחד. אפילו שנים קטומים ואחד אינו קטום. **ר' טרפון** אומר: אפילו שלשתן קטומים. **ר' עקיבא** אומר: כשם שלולב אחד ואתרוג אחד, כך הדס אחד וערבה אחת

גמרא: תניא: רבי ישמעאל אומר: (ויקרא כג) "פרי עץ הדר" - אחד; "כפת תמרים" - אחד; "ענף עץ עבות" - שלשה; "ערבי נחל" - שתיים. ואפילו שנים קטומים ואחד שאינו קטום. **ר' טרפון** אומר: שלשה, ואפילו שלשתן קטומים. **ר' עקיבא** אומר: כשם שלולב אחד ואתרוג אחד, כך הדס אחד וערבה אחת. אמר לו **ר' אליעזר**: ייכול יהא אתרוג עמהן באגודה אחת? אמרת: וכי נאמר "פרי עץ הדר וכפת תמרים"?! והלא לא נאמר אלא "כפת"!> וּמנין שמעכבין זה את זה? תלמוד לומר: "ולקחתם" - שתהא לקיחה תמה!

{ורבי ישמעאל, מה נפשך - אי שלימין בעי, ליבעי נמי כולהו - אי לא בעי שלימין, אפילו חד נמי לא?!> אמר **ביראה** אמר **ר' אמי**: חזר בו רבי ישמעאל!

אמר **רב יהודה** אמר **שמואל**: הלכה כרבי טרפון - ואזדא שמואל לטעמיה, דאמר להו **שמואל** להנהו דמזבני אסא: אשוו וזבינו, ואי

מחברת סוכה - ג

לא, דרישנא לכו כרבי טרפון! - גמאי טעמא? ^ אילימא: משום דמיקל - ולידרוש להו כרבי עקיבא, דמיקל טפיל? כתלתא קטומי שכיחי - חד ולא קטום, לא שכיח!

משנה: אתרוג הגזול והיבש, פסול; של אשרה ושל עיר הנדחת, פסול; של ערלה, פסול; של תרומה טמאה, פסול; של תרומה טהורה לא יטול, ואם נטל, כשר; של דמאי, **בית שמאי** פוסלין **ובית הלל** מכשירין; של מעשר שני בירושלים, לא יטול, ואם נטל, כשר

עלתה חזזית על רובו, נטלה פטמתו, נקלף, נסדק, ניקב וחסר כל שהוא, פסול; עלתה חזזית על מיעוטו, נטל עוקצו, ניקב ולא חסר כל שהוא, כשר. אתרוג הכושי, פסול; והירוק ככרתני, **ר' מאיר** מכשיר **ור' יהודה** פוסל. שיעור אתרוג הקטן, **ר' מאיר** אומר: כאגוז. **רבי יהודה** אומר: כביצה. ובגדול, כדי שיאחז שנים בידו, דברי **ר' יהודה**. **ורבי יוסי** אומר: אפילו אחד בשתי ידיו **(לה, א) גמרא:** תנו רבנן: (ויקרא כג) "פרי עץ הדר" - עץ שטעם עזו ופריו שוה - הוי אומר: זה אתרוג!

{ואימא פלפלין?! כדתניא: היה **רבי מאיר** אומר: ממשמע שנאמר: (ויקרא יט) "ונטעתם כל עץ", איני יודע שהוא עץ מאכל?! מה תלמוד לומר "עץ מאכל"? - עץ שטעם עזו ופריו שוה! - הוי אומר: זה פלפלין! ללמדך שהפלפלין חייבין בערלה. ואין ארץ ישראל חסרה כלום, שנאמר: (דברים ח) "לא תחסר כל בה"?! אהתם, משום דלא אפשר! - היכי נעביד?! ננקוט חדא?! לא מינכרא לקיחתה! ננקוט תרי או תלתא?! פרי אחד? אמר רחמנא, ולא שנים ושלשה פירות. הלכך לא אפשר!

רבי אומר: אל תקרי "הדר" אלא "הדיר" - מה דיר זה, יש בו גדולים וקטנים, תמימים ובעלי מומין - הכי נמי, יש בו גדולים וקטנים, תמימים ובעלי מומין

{אטו שאר פירות, לית בהו גדולים וקטנים, תמימין ובעלי מומין?! אלא הכי קאמר: עד שבאין קטנים, עדיין גדולים קיימים! **ר' אבהו** אומר: אל תקרי "הדר" אלא "הדר"⁵ - דבר שדר באילנו משנה לשנה

בן עזאי אומר: אל תקרי "הדר" אלא "אידור", שכן בלשון יווני

4 כך ברי"ף ורא"ש ובכ"י, ולפננו "אחד", וחסר "פרי". והנראה לעניות דעתי: "פרי" אמר רחמנא - פרי אחד, ולא שנים ושלשה פירות

5 כך לפננו, וכוונתו "אל תקרי הדר אלא הדר", אבל בכ"י אין כאן תיבות אלו

קורין למים "אידור" - ואיזו היא שגדל על כל מים? הוי אומר: זה אתרוג!

של אשרה ושל עיר הנדחת פסול -- גמאי טעמא? כיון דלשרפה קאי, כתותי מיכתת שיעוריה!

של ערלה פסול -- גמאי טעמא? <פליגי בה ר' חייא בר אבין⁶ ורבי אסי - חד אמר: לפי שאין בה היתר אכילה, וחד אמר: לפי שאין בה דין ממון ^ קא סלקא דעתיה: מאן דבעי היתר אכילה לא בעי דין ממון, ומאן דבעי דין ממון לא בעי היתר אכילה ~תנן: של תרומה טמאה פסול - בשלמא למאן דאמר לפי שאין בה היתר אכילה, שפיר - אלא למאן דאמר לפי שאין בה דין ממון, אמאי?! הרי מסיקה תחת תבשילו! <אלא בהיתר אכילה, כולי עלמא לא פליגי דבעינן - כי פליגי, בדין ממון. מר סבר: היתר אכילה בעינן - דין ממון לא בעינן. ומר סבר: דין ממון נמי בעינן!

גמאי בינייהו? <איכא בינייהו מעשר שני שבירושלים אליבא דרבי מאיר! - למאן דאמר לפי שאין בה היתר אכילה, הרי יש בה היתר אכילה - למאן דאמר לפי שאין בה דין ממון, מעשר שני ממון גבוה הוא!

תסתיים דרבי אסי הוא⁷ דאמר לפי שאין בה דין ממון, דאמר רבי אסי: אתרוג של מעשר שני - לדברי ר' מאיר, אין אדם יוצא בו ידי חובתו ביום טוב; לדברי חכמים, אדם יוצא בו ידי חובתו ביום טוב - תסתיים!

גופא: אמר רבי אסי: אתרוג של מעשר שני, לדברי ר' מאיר, אין אדם יוצא בו ידי חובתו ביום טוב; לדברי חכמים, אדם יוצא בו ידי חובתו ביום טוב. מצה של מעשר שני, לדברי רבי מאיר, אין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח; לדברי חכמים, אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. עיסה של מעשר שני, לדברי ר' מאיר, פטורה מן החלה; לדברי חכמים, חייבת בחלה

{מתקיף לה רב פפא: בשלמא עיסה, כתיב: (במדבר טו) "ראשית עריסותיכם". אתרוג נמי, כתיב: "לכם" - משלכם - אלא מצה, מי כתיב "מצתכם"? <אמר רבה בר שמואל ואיתימא רב ימר בר שלמיא: אתיא "לחם" "לחם" - כתיב הכא: (דברים טז) "לחם עוני", וכתוב התם: (לה, ב) (במדבר טו) "והיה באכלכם מלחם

6 יש גורסים: "ר' חייא בר אבא", ומ"מ, ר' אסי כאן הוא רבי אסי
7 כך בכ"י וברש"י, ולפננו חסר

מחברת סוכה - ג

הארץ" - מה להלן, משלכם ולא משל מעשר - אף כאן, משלכם ולא משל מעשר!

^ לימא מסייע ליה: עיסה של מעשר שני פטורה מן החלה, דברי ר' מאיר. וחכמים אומרים: חייבת בחלה; "לימא מסייע ליה"?! היא היא! אלא: מדבהא פליגי, בהא נמי פליגי? או דלמא שאני עיסה, דאמר קרא: (במדבר טו) "עריסותיכם" "עריסותיכם" תרי זימני?

של תרומה טמאה פסולה -- דלית בה היתר אכילה

ושל תרומה טהורה לא יטול -- פליגי בה ר' אמי ור' אסי. חד אמר מפני שמכשירה, וחד אמר מפני שמפסידה; מאי בינייהו? כגון שקרא עליה שם חוץ מקליפתה החיצונה⁸ - למאן דאמר מפני שמכשירה, איכא - למאן דאמר מפני שמפסידה, ליכא!

ואם נטל, כשרה -- למאן דאמר מפני שאין בה היתר אכילה, הרי יש בה היתר אכילה - למאן דאמר לפי שאין בה דין ממון, הרי יש בה דין ממון!

ושל דמאי, בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין -- מאי טעמא דבית הלל? כיון דאי בעי מפקר להו לנכסיה והוי עני, וחזי ליה - השתא נמי, "לכם" קרינא ביה! דתנן: מאכילין את העניים דמאי, ואת אכסניא דמאי! %ובית שמאי: עני לא אכיל דמאי, דתנן: מאכילין העניים דמאי ואת האכסנאים דמאי. ואמר רב הונא: תנא: בית שמאי אומרים: אַן מאכילין את העניים ואת האכסנאים דמאי. ובית הלל אומרים: מאכילין את העניים דמאי ואת האכסנאים דמאי

של מעשר שני שבירושלים, לא יטול -- למאן דאמר מפני שמכשירה, הרי מכשירה - למאן דאמר מפני שמפסידה, הרי מפסידה!

8 כך בכ"י, ולפננו חסר אות ה' הראשון

מחברת סוכה - ג

ואם נטל, כשרה -- למאן דאמר מפני שאין בה היתר אכילה,
דברי הכל; למאן דאמר לפי שאין בה דין ממון, הא מני? רבנן
היא!

עלתה חזזית על רובו ... פסול -- אמר **רב חסדא**: דבר זה, רבינו
הגדול אמרו, המקום יהיה בעזרו: לא שנו אלא במקום אחד, אבל
בשנים ושלושה מקומות, כשר. אמר ליה **רבא**: ואדרבה! בשנים
ושלושה מקומות הוה ליה כמנומר, ופסול! אלא אי אתמר, אסיפא
אתמר: על מיעוטו, כשר. אמר **רב חסדא**: דבר זה, רבינו הגדול
אמרו, והמקום יהיה בעזרו: לא שנו אלא במקום אחד, אבל
בשנים ושלושה מקומות, הוה ליה כמנומר ופסול
אמר **רבא**: ועל חוטמו, ואפילו במשהו נמי פסול

נטלה פטמתו -- תנא ר' **יצחק בן אלעזר**: נטלה בוכנתו

נקלף -- אמר **רבא**: האי אתרוגא דאגליד כאהינא סומקא,
כשרה {והא אנן תנן: נקלף פסול?!} כלא קשיא! - (לו, א) הא
בכולה, הא במקצתה!

נסדק, ניקב וחסר כל שהוא, פסול -- תני **עולא בר חנינא**: ניקב
נקב מפולש במשהו, ושאינו מפולש בכאיסר
בעי **רבא**: נולדו באתרוג סימני טרפה, מהו? #מאי קמיבעיא ליה?
אי נקלף, תנינא! אי נסדק, תנינא! אי ניקב, תנינא! ככי קא
מיבעיא ליה, כד**עולא** אמר **רבי יוחנן**: ריאה שנשפכה כקיתון,
כשרה. ואמר **רבא**: והוא דקיימא סימפונהא - הא לא קיימי
סימפונהא, טרפה - הֲהכא מאי? דלמא התם הוא, דלא שליט בה
אוריא, הדר בריא - אבל הכא, דשליט בה אוריא, סרוחי
מסרחת? או דלמא לא שנא? #

{תא שמע: אתרוג תפוח, סרוח, כבוש, שלוק, כושי, לבן, ומנומר
פסול; אתרוג ככדור פסול, ויש אומרים: אף התיוס. אתרוג
הבוסר, ר' **עקיבא** פוסל **וחכמים** מכשירין. גדלו בדפוס ועשאו
כמין בריה אחרת, פסול ~ קתני מיהת: תפוח, סרוח - מאי? לאו
תפוח מבחוץ וסרוח מבפנים?! כלא! אידי ואידי מבחוץ, ולא
קשיא - הא דתפת, אף על גב דלא סרח! הא דסרח, אף על גב

דלא תפח!

אמר מר: אתרוג כושי פסול {והתניא: כושי כשר - דומה לכושי, פסול! אמר **אביי**: כי תנן נמי מתניתין, דומה לכושי תנן! <<**רבא** אמר: לא קשיא! - הא לן, והא להו!

אתרוג הבוסר, **ר' עקיבא** פוסל **וחכמים** מכשירין -- אמר **רבה**: ר' עקיבא ור' שמעון אמרו דבר אחד - ר' עקיבא, הא דאמרן; ר' שמעון, מאי היא? - דתנן: **ר' שמעון** פוטר את האתרוגים בקוטנן! אמר ליה **אביי**: דלמא לא היא - עד כאן לא קאמר ר' עקיבא הכא, דבעינן הדר וליכא - אבל התם, כרבנן סבירא ליה! ~ אי נמי: עד כאן לא קאמר ר' שמעון התם אלא דכתיב: (דברים יד) "עשר תעשר את כל תבואת זרעך" - כדרך שבני אדם מוציין לזריעה - אבל הכא, כרבנן סבירא ליה - (**לוב**) ותו לא מידי!

גדלו בדפוס ועשאו כמין בריה אחרת, פסול -- אמר **רבא**: לא שנו אלא כמין בריה אחרת - אבל כברייתו, כשר! {פשיטא! "כמין בריה אחרת" תניא?! <לא! צריכא דעבידא דפי דפי!

איתמר: אתרוג שנקבוהו עכברים, אמר **רב**: אין זה הדר {איני! והא **ר' חנינא**: מטביל בה ונפיק בה?! אולר' חנינא, קשיא מתניתין! {בשלמא מתניתין לר' חנינא לא קשיא - כאן ביום טוב ראשון, כאן ביום טוב שני - אלא לרב, קשיא! אמר לך רב: שאני עכברים, דמאיסי!

איכא דאמר: אמר **רב**: זה הדר! דהא **ר' חנינא** מטביל בה ונפיק בה! {ולרבי חנינא, קשיא מתניתין! <לא קשיא! - כאן ביום טוב ראשון, כאן ביום טוב שני!

שיעור אתרוג הקטן - **ר' מאיר** אומר: כאגוז. **רבי יהודה** אומר: כביצה -- אמר **רפרס בר פפא**: כמחלוקת כאן, כך מחלוקת באבנים מקורזלות, דתניא בשבת: שלש אבנים מקורזלות, מותר להכניס לבית הכסא. וכמה שיעורן? **רבי מאיר** אומר: כאגוז. **רבי יהודה** אומר: כביצה

ובגדול, כדי שיאחז שנים בידו, דברי ר' יהודה. ורבי יוסי אומר: אפילו אחד בשתי ידיו -- תניא: אמר ר' יוסי: מעשה ברבי עקיבא, שבא לבית הכנסת ואתרוגו על כתפו. אמר לו רבי יהודה: משם ראיה?! אף הם אמרו לו: אין זה הדר!

משנה: אין אוגדין את הלולב אלא במינו, דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר: אפילו בחוט במשיחה. אמר רבי מאיר: מעשה באנשי ירושלים, שהיו אוגדין את לולביהן בגימוניות של זהב. אמרו לו: במינו היו אוגדין אותו מלמטה

גמרא: אמר רבא: אפילו בסיב, אפילו בעיקרא דדיקלא. ואמר רבא: מאי טעמא דרבי יהודה? קסבר: לולב צריך אגד, ואי מייתי מינא אחרינא, הוה חמשה מיני!

ואמר רבא: מנא אמינא לה דסיב ועיקרא דדיקלא מינא דלולבא הוא? דתניא: (ויקרא כג) "בסוכות תשבון" - סוכה של כל דבר, דברי ר' מאיר. ר' יהודה אומר: אין סוכה נוהגת אלא בארבעת מינים שבלולב. והדין נותן: ומה לולב, שאין נוהג בלילות כבימים, אינו נוהג אלא בארבעת מינין - סוכה, שנוהגת בלילות כבימים, אינו דין שלא תהא אלא בארבעת מינין! אמרו לו: כל דין שאתה דן תחלתו להחמיר וסופו להקל, אינו דין! - (לז, א) ולא מצא ארבעת מינין, יהא יושב ובטל?! והתורה אמרה: "בסוכות תשבון" שבעת ימים" - סוכה של כל דבר! וכן בעזרא אומר: (נחמיה ח) "צאו ההר והביאו עלי זית ועלי עץ שמן ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבות לעשות סוכות ככתוב" %ורבי יהודה סבר: הני לדפנות - עלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבות לסכך⁹ - ותנן: מסככין בנסרין, דברי ר' יהודה - אלמא סיב ועיקרא דדיקלא מינא דלולבא הוא - שמע מינה!

{ומי אמר ר' יהודה ארבעת מינין אין, מידי אחרינא לא?! והתניא: סיככה בנסרים של ארז שיש בהן ארבעה טפחים, דברי הכל פסולה; אין בהן ארבעה טפחים, רבי מאיר פוסל ורבי יהודה מכשיר. ומודה רבי מאיר שאם יש בין נסר לנסר כמלא נסר, שמניח פסל ביניהן וכשירה?! <מאי ארז? הדס! כדרבה בר רב הונא! דאמר רבה בר רב הונא: אמרי בי רב: עשרה מיני ארזים הן, שנאמר: (ישעיהו מא) "אתן במדבר ארז שטה והדס ועץ שמן"

רבי מאיר אומר: אפילו בחוט במשיחה. אמר רבי מאיר: מעשה

9 כך לפנינו, ובכ"י ליתא

באנשי ירושלים, שהיו אוגדין את לולביהן בגימוניות של זהב. אמרו לו: במינו היו אוגדין אותו מלמטה -- תניא: אמר ר' מאיר: מעשה ביקירי ירושלים, שהיו אוגדין את לולביהן בגימוניות של זהב. אמרו לו: משם ראייה?! במינו היו אוגדין אותו מלמטה!

אמר להו רבה להנהו מגדלי הושענא דבי ריש גלותא: כי גדליתו הושענא דבי ריש גלותא, שיירי ביה בית יד, כי היכי דלא תיהוי חציצה. רבא¹⁰ אמר: כל לנאותו אינו חוצץ

ואמר רבה: לא לינקיט איניש הושענא בסודרא, דבעינא לקיחה תמה וליכא. ורבא אמר: לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה

אמר רבא: מנא אמינא לה דלקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה? דתנן: אזוב קצר, מספקו בחוט ובכוש, וטובל ומעלה, ואוחז באזוב ומזה - אמאי?! (במדבר יט) "ולקח ... וטבל" אמר רחמנא! - אלא לאו שמע מינה: לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה!

{ממאי?! דלמא שאני התם, כיון דחבריה, כגופיה דמי! |אלא מהכא: נפל משפופרת לשוקת, פסול - (לז, ב) הא הפילו הוא, כשר! - אמאי?! (במדבר יט) "ולקחו ... ונתן" אמר רחמנא! - אלא לאו שמע מינה: לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה!

ואמר רבה: לא לדוץ איניש לולבא בהושענא, דדלמא נתרי טרפי והוי חציצה. ורבא אמר: מין במינו אינו חוצץ!

ואמר רבה: לא ליגוז איניש לולבא בהושענא, דמשתיירי הוצא והוי חציצה. ורבא אמר: מין במינו אינו חוצץ!

ואמר רבה: הדס של מצוה, אסור להריח בו; אתרוג של מצוה, מותר להריח בו. מאי טעמא? אהדס, דלהריח קאי, כי אקצייה, מריחא אקצייה - אתרוג, דלאכילה קאי, כי אקצייה, מאכילה אקצייה!

ואמר רבה: הדס במחובר, מותר להריח בו; אתרוג במחובר, אסור להריח בו. מאי טעמא? אהדס, דלהריח קאי, אי שרית ליה, לא אתי למגזייה - אתרוג, דלאכילה קאי, אי שרית ליה, אתי למגזייה!

ואמר רבה: לולב בימין ואתרוג בשמאל. מאי טעמא? אהני תלתא מצות, והאי חדא מצוה!

אמר ליה ר' ירמיה לר' זריקא: מאי טעם לא מברכינן אלא על נטילת לולב? אהואיל וגבוה מכולן! {ולגביה לאתרוג ולבריך?!
אמר ליה: הואיל ובמינו גבוה מכולן!

10 כך לפננו, ולע"ד צ"ל "ורבא"

משנה: והיכן היו מנענעין? ב"הודו לה" "תחילה וסוף, וב"אנא ה' הושיעה נא", דברי **בית הלל**. **ובית שמאי** אומרים: אף ב"אנא ה' הצליחה נא". אמר **ר' עקיבא**: צופה הייתי **ברבן גמליאל** ור' **יהושע**, שכל העם היו מנענעין את לולביהן, והם לא נענעו אלא ב"אנא ה' הושיעה נא"

גמרא: {נענוע, מאן דכר שמיה?! אהתם קאי: כל לולב שיש בו שלשה טפחים כדי לנענע בו, כשר! וקאמר: "היכן מנענעין?"

תנן התם: שתי הלחם ושני כבשי עצרת, כיצד הוא עושה? מניח שתי הלחם על גבי שני הכבשין, ומניח ידו תחתיהן, ומניף, ומוליך ומביא, מעלה ומוריד, שנאמר: (שמות כט) "אשר הונף ואשר הורם"

אמר **ר' יוחנן**: מוליך ומביא למי שהארבע רוחות שלו; מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו

במערבא מתנו הכי: אמר **ר' חמא בר עוקבא** אמר **רבי יוסי ברבי חנינא**: מוליך ומביא כדי לעצור רוחות רעות; מעלה ומוריד כדי לעצור טללים רעים

אמר **ר' יוסי בר אבין**, ואיתימא **ר' יוסי בר זבילא**: זאת אומרת: (**לחא**) שירי מצוה מעכבין את הפורענות! שהרי תנופה שירי מצוה היא, ועוצרת רוחות וטללים רעים! ואמר **רבא**: וכן בלולב! **רב אחא בר יעקב** ממטי ליה ומייתי ליה. אמר: דין גירא בעיניה דסטנא! #ולאו מלתא היא, משום דאתי לאיגרויי ביה#

משנה: מי שבא בדרך, ולא היה בידו לולב ליטול, לכשיכנס לביתו יטול על שלחנו. לא נטל שחרית, יטול בין הערבים, שכל היום כשר ללולב

גמרא: אמרת: נוטלו על שלחנו - למימרא דמפסיק! {ורמינהי: אם התחילו, אין מפסיקין?! אמר **רב ספרא**: לא קשיא! - הא דאיכא שהות ביום, הא דליכא שהות ביום!

<<אמר **רבא**: מאי קושיא?! דילמא הא דאורייתא הא דרבנן! אלא אמר **רבא**: אי קשיא, הא קשיא: ללכשיכנס לביתו, נוטלו על שלחנו - אלמא דמפסיק! והדר תני: לא נטל שחרית, יטול בין הערבים - אלמא לא מפסיק?! אמר **רב ספרא**: לא קשיא! - הא

מחברת סוכה - ג

דאיכא שהות ביום, הא דליכא שהות ביום!

<<אמר ר' זירא: מאי קושיא?! דלמא מצוה לאפסוקי, ואי לא פסיק, יטול בין הערבים, שכל היום כשר ללולב?! אלא אמר ר' זירא: לעולם כדאמרינן מעיקרא! ודקשיא לך "הא דאורייתא הא דרבנן", הכא ביום טוב שני, דרבנן, עסקינן! ~דיקא נמי מדקתני: מי שבא בדרך ואין בידו לולב - דאי סלקא דעתך ביום טוב ראשון, מי שרי!

משנה: מי שהיה עבד או אשה או קטן מקרין אותו, עונה אחריהן מה שהן אומרים, ותבא לו מאירה. אם היה גדול מקרא אותו, עונה אחריהן "הללויה"

מקום שנהגו לכפול, יכפול; לפשוט, יפשוט; לברך, יברך - הכל כמנהג המדינה

גמרא: תנו רבנן: באמת אמרו: בן מברך לאביו, ועבד מברך לרבו, ואשה מברכת לבעלה. אבל אמרו חכמים: תבא מאירה לאדם שאשתו ובניו מברכין לו!

אמר **רבא: (לחב)** הלכתא גיברתא איכא למשמע ממנהגא דהיללא: הוא אומר: "הללויה" והן אומרים "הללויה" - מכאן שמצוה לענות "הללויה"; הוא אומר: (תהלים קיג) "הללו עבדי ה' ", והן אומרים: "הללויה" - מכאן שאם היה גדול מקרא אותו, עונה אחריהן "הללויה"; הוא אומר: "הודו לה' " והן אומרים: "הודו לה' " - מכאן שמצוה לענות ראשי פרקים

אתמר נמי: אמר **רב חנן בר רבא:** מצוה לענות ראשי פרקים. הוא אומר: "אנא ה' הושיעה נא" והן אומרים: "אנא ה' הושיעה נא" - מכאן שאם היה קטן מקרא אותו, עונין אחריהן מה שהוא אומר - הוא אומר "אנא ה' הצליחה נא" והן אומרים "אנא ה' הצליחה נא" - מכאן שאם בא לכפול, כופל; הוא אומר "ברוך הבא" והן אומרים "בשם ה' " - מכאן לשומע כעונה!

בעו מיניה **מרבי חייא בר אבא:** שמע ולא ענה, מהו? אמר להו: חכימא וספריא ורישי עמא ודרשיא אמרו: שמע ולא ענה, יצא!

אתמר נמי: אמר ר' **שמעון בן פזי** אמר **רבי יהושע בן לוי** משום **בר קפרא:** מנין לשומע כעונה? דכתיב: (מלכים ב כב) "את כל דברי הספר אשר קרא מלך יהודה" - וכי יאשיהו קראן?! והלא שפן קראן, דכתיב: "ויקראהו שפן לפני המלך"! - אלא מכאן לשומע כעונה! {ודילמא בתר דקראנהו שפן, קרא יאשיהו!} אמר

רב אחא בר יעקב: לא סלקא דעתך! דכתיב: (מלכים ב כב) "יען רך לבבך ותכנע מפני ה' בשמעך אשר דברתי על המקום הזה ועל יושביו" - "בשמעך" ולא "בקראך"!

אמר **רבא:** לא לימא איניש "ברוך הבא" והדר "בשם ה' ", אלא "ברוך הבא בשם ה' " בהדדי!!

(לט,א) אמר **רבא:** לא לימא איניש "יהא שמיה רבא" והדר "מברך", אלא "יהא שמיה רבא מברך" בהדדי. אמר ליה **רב ספרא:** ;משה שפיר קאמרת?! אלא התם והכא אסוקי מילתא הוא, ולית לן בה!

מקום שנהגו לכפול, יכפול; לפשוט, יפשוט; לברך, יברך - הכל כמנהג המדינה -- תנא: **רבי** כופל בה דברים; **רבי אלעזר בן פרטא** מוסיף בה דברים #;מאי מוסיף? אמר **אביי:** מוסיף לכפול מ"אודך" ולמטה#

לברך, יברך -- אמר **אביי:** לא שנו אלא לאחריו, אבל לפניו, מצוה לברך. דאמר **רב יהודה** אמר **שמואל:** כל המצות כולן, מברך עליהן עובר לעשייתן ;ומאי משמע דהאי "עובר" לישנא דאקדומי הוא? <דאמר **רב נחמן בר יצחק:** דכתיב: (שמואל ב יח) "וירץ אחימעץ דרך הככר ויעבור את הכושי"! >>**אביי** אמר: מהכא: (בראשית לג) "והוא עבר לפניהם"! <<אויבעית אימא: מהכא: (מיכה ב) "ויעבור מלכם לפניהם וה' בראשם"

משנה: הלוקח לולב מחבירו בשביעית, נותן לו אתרוג במתנה, לפי שאין רשאי ללוקחו בשביעית

גמרא: ;לא רצה ליתן לו במתנה, מהו? <אמר **רב הונא:** מבליע ליה דמי אתרוג בלולב! ;וליתיב ליה בהדיא?! <לפי שאין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ! דתניא: אין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ יותר ממזון שלש סעודות. ואם מסר, יאמר: "הרי מעות הללו יהו מחוללין על פירות שיש לי בתוך ביתי", (לט, ב) ובא ואוכלן בקדושת שביעית. במה דברים אמורים? בלוקח מן המופקר! - אבל בלוקח מן המשומר, אפילו בכחצי איסור אסור! ;מתלב **רב ששת:** ומן המופקר, שלש סעודות ותו לא?! ורמינהי:

11 לפננו נוסף: אמר ליה **רב ספרא:** משה! שפיר קאמרת?! אלא התם והכא אסוקי מילתא, היא ולית לן בה" כמו להלן, אבל המהרש"ל מחקו כאן. ובכ"י ליכא "בהדדי"

מחברת סוכה - ג

הפיגס, והירבוזין, והשיטים, וחלגלוגות, והכוסבר שבהרים, והכרפס שבנהרות, והגרגיר של אפר - פטורין מן המעשר, וניקחין מכל אדם בשביעית, לפי שאין כיוצא בהן נשמר!?! אהוא מותיב לה והוא מפרק לה: בכדי מן שנו. וכן אמר **רבה בר בר חנה** אמר ר' **יוחנן**: בכדי מן שנו #מאי משמע דהאי "מן" לישנא דמזוני הוא? <דכתיב: (דניאל א) "וימן להם המלך דבר יום ביומו" #

{אי הכי, לולב נמי?! <לולב בר ששית הנכנס לשביעית הוא! {אי הכי, אתרוג נמי, בת ששית הנכנסת לשביעית היא!?! <אתרוג בתר לקיטה אזלינן! {והא, בין רבן גמליאל ובין ר' אליעזר, לענין שביעית אתרוג בתר חנטה אזלינן, דתנן: אתרוג שוה לאילן בשלשה דרכים, ולירק בדרך אחד - שוה לאילן בשלשה דרכים: לערלה, ולרבעי, ולשביעית; ולירק בדרך אחד, (מ,א) שבשעת לקיטתו עישורו, דברי **רבן גמליאל**. ר' **אליעזר** אומר: אתרוג שוה לאילן לכל דבר!?! <הוא דאמר כי האי תנא, דתניא: אמר ר' **יוסי**: אבטלמוס העיד משום חמשה זקנים: אתרוג אחר לקיטה למעשר, ורבתינו נמנו באושא ואמרו: בין למעשר בין לשביעית; ושביעית מאן דכר שמיה?! <חסורי מיחסרא, והכי קתני: אתרוג אחר לקיטה למעשר, ואחר חנטה לשביעית. ורבתינו נמנו באושא ואמרו: אתרוג בתר לקיטה, בין למעשר בין לשביעית

{טעמא דלולב בר ששית הנכנס לשביעית הוא - הא דשביעית, קדוש?! אמאי?! עצים בעלמא הוא, ועצים אין בהן משום קדושת שביעית! דתניא: עלי קנים ועלי גפנים שגבבן לחובה על פני השדה; לקטן לאכילה, יש בהן משום קדושת שביעית; לקטן לעצים, אין בהן משום קדושת שביעית!?! <שאני התם, דאמר קרא: (ויקרא כה) "לכם לאכלה" - לכם דומיא דלאכלה - מי שהנאתו וביעורו שוה - יצאו עצים, שהנאתן אחר ביעורן! {והאיכא עצים דמשחן, דהנאתן וביעורן שוה!?! <אמר **רבא**: סתם עצים ולהסקה הן עומדין!

ועצים להסקה תנאי היא, דתניא: אין מוסרין פירות שביעית, לא למשרה ולא לכבוסה. ר' **יוסי** אומר: מוסרין - מאי טעמא דתנא קמא? <דאמר קרא: "לאכלה" - ולא למשרה, ולא לכבוסה; מאי טעמא דרבי יוסי? <אמר קרא: "לכם" - לכם לכל צרכיכם, ואפילו למשרה ולכבוסה!

{ותנא קמא, הא כתיב "לכם"?! <אהוא "לכם" דומיא ד"לאכלה" - מי שהנאתו וביעורו שוה - יצאו משרה וכבוסה, שהנאתן אחר ביעורן! {ורבי יוסי, הא כתיב "לאכלה"! <אהוא מיבעי ליה: לאכלה, ולא למלוגמא! <דתניא: לאכלה ולא למלוגמא; אתה

אומר לאכלה ולא למלוגמא, או אינו אלא ולא לכבוסה? <כשהוא אומר "לכס", הרי לכבוסה אמור! - הא מה אני מקיים "לאכלה"? לאכלה ולא למלוגמא! {מה ראית לרבות את הכבוסה ולהוציא את המלוגמא?! (מ,ב) מרבה אני את הכבוסה, ששוה בכל אדם, ומוציא את המלוגמא, שאינה שוה לכל אדם?}

מאן תנא להא דתנו רבנן: "לאכלה" - ולא למלוגמא; "לאכלה" - ולא לזילוף; "לאכלה" - ולא לעשות ממנה אפיקטויזין? ;כמאן?! כר' יוסי! דאי רבנן, הא איכא נמי משרה וכבוסה!

אמר ר' אלעזר: אין שביעית מתחללת אלא דרך מקח. ורבי יוחנן אמר: בין דרך מקח בין דרך חילול

מאי טעמא דרבי אלעזר? <דכתיב: (ויקרא כה:יג) "בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו", וסמיך ליה: (ויקרא כה:יד) "וכי תמכרו ממכר" - דרך מקח, ולא דרך חילול! ;ורבי יוחנן, מאי טעמא? <דכתיב: "כי יובל היא קדש" - מה קדש, בין דרך מקח בין דרך חילול - אף שביעית, בין דרך מקח בין דרך חילול!

{ורבי יוחנן, האי "כי תמכרו ממכר" מאי עביד ליה?! <מיבעי ליה לכדר' יוסי בר חנינא! דתניא: אמר ר' יוסי בר חנינא: בוא וראה כמה קשה אבקה של שביעית¹²! אדם נושא ונותן בפירות שביעית - לסוף מוכר את מטלטליו ואת כליו, שנאמר: "בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו", וסמיך ליה: "וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך" ;ור' אלעזר, האי קרא דר' יוחנן, מאי עביד ליה?! <מיבעי ליה לכדתניא: (ויקרא כה) "כי יובל היא קדש" - מה קדש, תופס את דמיו - אף שביעית, תופסת את דמיה!

תניא כוותיה דר' אלעזר, ותניא כוותיה דרבי יוחנן. תניא כוותיה דרבי אלעזר: שביעית תופסת את דמיה, שנאמר: "כי יובל היא קדש תהיה לכס" - מה קדש, תופס את דמיו ואסור - אף שביעית, תופסת את דמיה ואסורה ;אי: מה קדש, תופס דמיו ויוצא לחולין, אף שביעית, תופסת את דמיה ויוצאת לחולין? <תלמוד לומר: "תהיה" - בהוייתה תהא! ;הא כיצד? <לקח בפירות שביעית בשר, אלו ואלו מתבערין בשביעית; לקח בבשר דגים, יצא בשר ונכנסו דגים; לקח בדגים יין, יצאו דגים ונכנס יין; לקח ביין שמן, יצא יין ונכנס שמן! ;הא כיצד? אחרון אחרון נכנס בשביעית, ופרי עצמו אסור! ~מדקתני "לקח" "לקח", אלמא

12 לפננו: "וכו", ואין זה מקומו אלא בסוף, לפני תיבות: "ור' אלעזר, האי קרא דר' יוחנן, מאי עביד ליה?"

דרך מקח אין - דרך חילול לא!

תניא כוותיה דר' יוחנן: אחד שביעית ואחד מעשר שני, מתחללין על בהמה חיה ועוף, בין חיין בין שחוטין, דברי ר' מאיר. **וחכמים** אומרים: על שחוטין מתחללין - על חיין אין מתחללין, גזירה שמא יגדל מהן עדרים

אמר **רבא**: מחלוקת (**מא,א**) בזכרים, אבל בנקבות, דברי הכל: על שחוטין מתחללין - על חיין אין מתחללין, גזרה שמא יגדל מהן עדרים

אמר **רב אשי**: מחלוקת בפרי ראשון, אבל בפרי שני, דברי הכל: בין דרך מקח בין דרך חילול. והא דקתני "לקח" "לקח" - איידי דתנא רישא "לקח", תנא נמי סיפא "לקח"

{איתיביה **רבינא לרב אשי**: מי שיש לו סלע של שביעית וביקש ליקח בו חלוק, כיצד יעשה? ילך אצל חנווני הרגיל אצלו, ואומר לו: "תן לי בסלע פירות", ונותן לו. וחוזר ואומר לו: "הרי פירות הללו נתונים לך במתנה", והוא אומר לו: "הא לך סלע זו במתנה", והלה לוקח בהן מה שירצה ~ והא הכא, דפרי שני הוא, וקתני: דרך מקח אין - דרך חילול לא! ~ אלא אמר ר' **אשי**: מחלוקת בפרי שני, אבל בפרי ראשון, דברי הכל: דרך מקח, אין - דרך חילול, לא! והא דקתני: אחד שביעית, ואחד מעשר שני - מאי שביעית? דמי שביעית! דאי לא תימא הכי, "מעשר" מעשר ממש? - והא כתיב: (דברים יד) "וצרת הכסף בידך"! אלא דמי מעשר - הכא נמי, דמי שביעית!

משנה: בראשונה היה לולב ניטל במקדש שבעה ובמדינה יום אחד. משחרב בית המקדש, התקין **רבן יוחנן בן זכאי** שיהא לולב ניטל במדינה שבעה, זכר למקדש, ושיהא יום הנף כולו אסור

גמרא: גמנא לן דעבדינן זכר למקדש? אמר ר' **יוחנן**: דאמר קרא: (ירמיהו ל) "כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאם ה' כי נדחה קראו לך ציון היא דורש אין לה" - "דורש אין לה" - מכלל דבעיא דרישה!

ושיהא יום הנף כולו אסור -- גמאי טעמא? כמהרה יבנה בית המקדש, ויאמרו: "אשתקד מי לא אכלנו בהאיר מזרח?! השתא נמי, ניכול!" ואינהו לא ידעי דאשתקד, דלא הוה בית המקדש, האיר מזרח התיר - השתא, דאיכא בית המקדש, עומר מתיר

גְּדַאיבְנֵי אֵימַת? ^ אֵילִימָא דַאיבְנֵי בְשִׁיתְסַר, הֵרִי הֵתִיר הָאִיר
מִזְרַח! ^ אֵלָא דַאיבְנֵי בְחַמִּיסַר - מַחְצוֹת הַיּוֹם וְלֵהֲלֹן תְּשַׁתְּרִי!
דֵּהָא תַנְן: הֶרְחֻקִים מוֹתְרִין מַחְצוֹת הַיּוֹם וְלֵהֲלֹן, לְפִי שְׂאִין בֵּית דִּין
מִתְעַצְלִים בּוֹ! אֵלָא! צְרִיכָא דַאיבְנֵי בְלִילִיא <<אֵי נְמִי, סְמוּךְ
לְשִׁקִיעַת הַחֲמָה

<<רַב נַחְמָן בְּרַי יַצְחָק אָמַר: רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זְכַאי בְּשִׁיטַת ר' יְהוּדָה
אָמְרָה, דְּאָמַר: מִן הַתּוֹרָה הוּא אֲסוּר, דְּכַתִּיב: (מַא, ב) (וִיקְרָא כַּג)
"עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה" - עַד עֵיצוּמוֹ שֶׁל יוֹם ~ וְקִסְבַּר: עַד, וְעַד
בְּכֻלָּ! זְוִמִי סַבַּר לִיהַ כּוֹוֹתִיָּה?! וְהָא מִפְּלִיג פְּלִיג עֲלֵיהּ! דְּתַנְן:
מִשְׁחַרְבַּב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הִתְקִין רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זְכַאי שִׁיְהָא יוֹם הַנֶּפֶס
כּוֹלוֹ אֲסוּר. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: וְהֵלֵא מִן הַתּוֹרָה הוּא אֲסוּר,
דְּכַתִּיב: "עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה" - עַד עֵיצוּמוֹ שֶׁל יוֹם! אַרְבֵּי יְהוּדָה
הוּא דְקָא טַעִי! - הוּא סַבַּר מִדְּרַבְּנָן קָאמַר, וְלֹא הִיא! -
מִדְּאֹרִייתָא קָאמַר! זְוֵהָא "הִתְקִין" קָאמַר?! אֵמַאי "הִתְקִין"? דְּרַשׁ
וְהִתְקִין!

מְשַׁנָּה: יוֹם טוֹב הֶרְאִישׁוֹן שֶׁל חַג שַׁחַל לֵהוּיּוֹת בְּשַׁבַּת, כָּל הָעַם
מוֹלִיכִין אֶת לּוֹלְבֵיהֶן לְבֵית הַכְּנֶסֶת. לְמַחְרַת, מִשְׁכִּימִין וּבֵאִין. כָּל
אֶחָד וְאֶחָד מְכִיר אֶת שְׁלוֹ וְנוֹטְלוֹ. מִפְּנֵי שְׂאֵמְרוּ חַכְמִים: אֵין אָדָם
יוֹצֵא יָדֵי חוֹבְתוֹ בְּיוֹם טוֹב הֶרְאִישׁוֹן בְּלוֹלְבוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ. וְשֵׁאֵר יָמוֹת
הַחַג, אָדָם יוֹצֵא יָדֵי חוֹבְתוֹ בְּלוֹלְבוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ. רַבִּי יוֹסִי אָוִמַר: יוֹם
טוֹב הֶרְאִישׁוֹן שֶׁל חַג שַׁחַל לֵהוּיּוֹת בְּשַׁבַּת, וְשַׁכַּח וְהוֹצִיא אֶת הַלוֹלֵב
לְרִשׁוֹת הַרְבִּים, פְּטוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהוֹצִיאֻ בְּרִשׁוֹת

גְּמָרָא: גְּמָנָא הֵנִי מִיִּלִּי? אֲדַתְנּוּ רַבְּנָן: (וִיקְרָא כַּג) "וּלְקַחְתֶּם" -
שְׁתֵּהָא לְקִיחָה בִּיד כָּל אֶחָד וְאֶחָד; "לְכֶם" - מִשְׁלַכְכֶם - לְהוֹצִיא אֶת
הַשְּׂאוֹל וְאֶת הַגְּזוֹל. מִכָּאֵן אָמְרוּ חַכְמִים: אֵין אָדָם יוֹצֵא יָדֵי חוֹבְתוֹ
בְּיוֹם טוֹב הֶרְאִישׁוֹן שֶׁל חַג בְּלוֹלְבוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ, אֵלָא אִם כֵּן נִתְּנוּ לוֹ
בְּמַתְנָה. וּמַעֲשֵׂה בְּרַבֵּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה
וְרַבִּי עֲקִיבָא שֶׁהִיוּ בֵּאִין בְּסַפִּינָה, וְלֹא הִיָּה לוֹלֵב אֵלָא לְרַבֵּן גַּמְלִיאֵל
בְּלִבָּד, שְׁלַקְחוּ בְּאַלְפֵי זָוִז. נִטְלוּ רַבֵּן גַּמְלִיאֵל וְיֹצֵא בּוֹ, וְנִתְּנוּ לְרַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ בְּמַתְנָה. נִטְלוּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְיֹצֵא בּוֹ, וְנִתְּנוּ לְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן
עֲזַרְיָה בְּמַתְנָה. נִטְלוּ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְיֹצֵא בּוֹ, וְנִתְּנוּ בְּמַתְנָה
לְרַבִּי עֲקִיבָא. נִטְלוּ ר' עֲקִיבָא וְיֹצֵא בּוֹ, וְהַחֲזִירוּ לְרַבֵּן גַּמְלִיאֵל

גְּלִמָּה לִי לְמִימַר "הַחֲזִירוּ"? אֲמַלְתָּא אַגְבֵּי אֹרְחֵיהֶּ קָא מִשְׁמַע לָן:
מַתְנָה עַל מְנַת לְהַחֲזִיר שְׁמָה מַתְנָה! כִּי הָא דְּאָמַר רַבָּא: "הָא לָךְ
אֲתְרוּג זֶה עַל מְנַת שְׁתַּחֲזִירוּ לִי", נִטְלוּ וְיֹצֵא בּוֹ - הַחֲזִירוּ, יֹצֵא -

לא החזירו, לא יצא! למה לי למימר שלקחו באלף זוז? כלהודיעך
כמה מצות חביבות עליהן!

אמר ליה **מר בר אמימר לרב אנשי**: אבא צלויי קא מצלי
ביה {מיתבי: לא יאחז אדם תפילין בידו, וספר תורה בחיקו,
ויתפלל. ולא ישתין בהן מים, ולא יישן בהן, לא שינת קבע ולא
שינת עראי. ואמר **שמואל**: סכין, וקערה, ככר, ומעות, הרי אלו
כיוצא בהן?! אהתם לאו מצוה נינהו, וטריד בהו - הכא מצוה
נינהו, ולא טריד בהו!

תניא: **רבי אלעזר בר צדוק** אומר: כך היה מנהגן של אנשי
ירושלים: אדם יוצא מביתו ולולבו בידו. הולך לבית הכנסת, לולבו
בידו. קורא קריאת שמע ומתפלל, ולולבו בידו. קורא בתורה
ונושא את כפיו, מניחו על גבי קרקע. הולך לבקר חולים ולנחם
אבלים, לולבו בידו. נכנס לבית המדרש, משגר לולבו ביד בנו וביד
עבדו וביד שלוחו #מאי קמשמע לן? כלהודיעך כמה היו זריזין
במצות! #

רבי יוסי אומר: יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת, ושכח
והוציא את הלולב לרשות הרבים, פטור, מפני שהוציאו ברשות --
אמר **אביי (מבא)** לא שנו אלא שלא יצא בו, אבל יצא בו,
חייב {הא מדאגביה נפק ביה?! אמר **אביי**: כשהפכו! **ארבא**
אמר: אפילו תימא שלא הפכו, הכא במה עסקינן? כגון שהוציאו
בכלי! {והא רבא הוא דאמר: לקיחה על ידי דבר אחר שמה
לקיחה?! אהני מילי דרך כבוד, אבל דרך בזיון, לא!

אמר **רב הונא**: אומר היה **רבי יוסי**: עולת העוף שנמצאת בין
אגפיים, וכסבור חטאת העוף היא, ואכלה, פטור - ממי קא
משמע לן? ^ דטעה בדבר מצוה פטור?! היינו הך! כמהו דתימא?
התם הוא, דטעה בדבר מצוה פטור, היינו דעבד מצוה - אבל
הכא, דטעה בדבר מצוה ולא עבד מצוה, אימא לא - קא משמע
לן!

{מיתבי: **רבי יוסי** אומר: השוחט את התמיד שאינו מבוקר
כהלכתו בשבת, חייב חטאת, וצריך תמיד אחר. אמר ליה: בר
מינה דההיא! דהא אתמר עלה: אמר **רב שמואל בר חתאי** אמר
רב המנונא סבא אמר **רב יצחק בר אשיאן** אמר **רב הונא** אמר **רב**:
כגון שהביאו מלשכה שאינן מבוקרין

מחברת סוכה - ג

משנה: מקבלת אשה מיד בנה ומיד בעלה, ומחזירתו למים בשבת.
רבי יהודה אומר: בשבת מחזירין, ביום טוב מוסיפין, ובמועד מחליפין

קטן היודע לנענע, חייב בלולב

גמרא: {פשיטא! כמהו דתימא? הואיל ואשה לאו בת חיובא היא,
אימא: לא תקבל - קא משמע לן!

קטן היודע לנענע, חייב בלולב -- תנו רבנן: קטן היודע לנענע, חייב בלולב; להתעטף, חייב בציצית; לשמור תפילין, אביו לוקח לו תפילין. יודע לדבר, אביו לומדו תורה וקריאת שמע #תורה, מאי היא? אמר ר' **המנונא:** (דברים לג) "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב"; וקריאת שמע, מאי היא? כפסוק ראשון! # היודע לשמור גופו, אוכלין על גופו טהרות; לשמור את ידיו, אוכלין על ידיו טהרות. היודע לישאל, ברשות היחיד ספיקו טמא; ברשות הרבים, ספיקו טהור. היודע לפרוס כפיו, חולקין לו תרומה בבית הגרנות. (**מב,ב**) היודע לשחוט, אוכלין משחיטתו #אמר **רב הונא:** והוא שגדול עומד על גביו # יכול לאכול כזית דגן, מרחיקין מצואתו וממימי רגליו ארבע אמות #אמר **רב חסדא:** והוא שיכול לאוכלו בכדי אכילת פרס. אמר **רב חייא בריה דרב ייבא:** ובגדול, אף על פי שאינו יכול לאכול בכדי אכילת פרס, דכתיב: (קהלת א) "ויוסיף דעת יוסיף מכאוב" # יכול לאכול כזית צלי, שוחטין עליו את הפסח, שנאמר: (שמות יב) "איש לפי אכלו". **רבי יהודה** אומר: עד שיכול לברר אכילה. כיצד? נותנין לו צרור, וזורקו - אגוז, ונוטלו!